

AHMED VEFKİ EFENDİ

(ö. 1161/1748)

**Mutasavvıf - şair, bestekâr,
zâkir ve hattat.**

Türk mûsikisi tarihinde Drağman müezzini ve Drağman zâkiri lakaplarıyla şöhret bulmuştur. İstanbul'da Üsküdar'da doğdu. Babasının adı Ramazan'dır. İlk yılları ve tahsili hakkında bilgi yoktur. Gençlik yıllarında, Halvetiyye'den Drağman Tekkesi şeyhi ve aynı zamanda eniştesi olan İsâ Mahvî Efendi'ye intisap etti. Ondan ve Şehremini'de Hulvî Efendi Tekkesi şeyhi Derviş Ali Şiruganî'den tarikat terbiyesi ve bilgisi alarak kendini yetiştirdi. Bu arada Drağman Tekkesi başmüezzinliği ve zâkirliği, ardından zâkirbaşılığı ile görevlendirildi. Bir müddet sonra Kasımpaşa'da Çorlulu Ali Paşa Camii cuma vâizliğine tayin edildi. Hayatının son yıllarında, bu vazifelerinin yanında Eyüp Nişanca'sındaki Sivâsî Tekkesi şeyhliğinin vekâleti de ona verildi. 1161'de Sivâsî Tekkesi'ndeki odasında vefat etti. Mezarı tekkenin hazîresindedir. *Tuhfe-i Hattâtîn*'de 1165 olarak kaydedilen vefat tarihi yanlışır.

Ahmed Vefki Efendi'nin tasavvufî sahadaki ilmî seviyesi manzumelerine de aksetmiştir. Şiirlerinde Vefkî ve Derviş Ahmed mahlaslarını kullanmış, ancak mürettep bir divanına bugüne kadar rastlanmamıştır. Hat ve mûsiki ile de meşgul olmuş, özellikle dinî sahadaki besteleriyle ün kazanmıştır. Mûsikide Derviş Ali Şiruganî'den faydalanmış, ta'lik hattını ve Süleyman Çelebi'nin bestelenmiş mevlidini, hattat ve mûsikişinas Zeyrek Camii müezzini Hüseyin Efendi'den meşketmiştir. Bestelerine daha çok Drağman zâkiri Ahmed başlığı ile çeşitli el yazması güfte mecmualarında rastlanmakta ise de bunlardan ancak bir tevşih ile bir ilâhisi zamanımıza ulaşmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ayvansarayî, *Vefeyât-ı Selâtin*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 1375, vr. 29^{a-b}; Müstakimzâde, *Mecmûa-i İlâhiyyât*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 3397, vr. 52^a, 147^a; a.mlf., *Tuhfe*, s. 642, 659-660; İsmet, *Tekmiletü's-Şakâik*, s. 490-491; Mehmed Şükrî, *Mecmûa-i İlâhiyyât* (İsmail E. Erünsal özel kitaplığı), s. 34; *Mevlid Tevşihleri* (İstanbul Konservatuvarı neşriyatı), İstanbul 1931, I, 26-27; Ergun, *Antoloji*, I, 147, 158-159; Ezgi, *Türk Musikisi*, III, 78-79, 1053; V, 323-324; Şengel, *İlahîler*, I, 56-57.

NURİ ÖZCAN

AHMED VESİM PAŞA

(1824-1910)

**Son Osmanlı kaptan-ı deryâsı,
Bahriye nâzırı ve hattat.**

Tersâne-i Âmire kereste mahzeni emini Mehmed Reşid Efendi'nin oğludur. İstanbul'da Yeniçeşme'de doğdu; sıbyan mektebinde okuduktan sonra özel hocalardan Farsça öğrendi. 1836 yılında girdiği Mekteb-i Bahriyye'yi başarı ile bitirdikten sonra 1841'de Kaptanıderyâ Çengeloğlu Tâhir Paşa'nın yanında, Gi-

rit ve Sisam adalarındaki karışıklıkları bastırmak için sefere çıkan donanmaya katıldı. Damad Halil Paşa'nın ikinci kaptan-ı deryâlığı sırasında (1843-1845) mülâzım oldu, 1848'de yüzbaşılığa yükseldi. Bundan sonra çeşitli gemilerde zâbitlik, süvarilik ve kumandanlık yaptı. 1850'de İngiltere'ye gönderildi; on altı ay kadar orada bilgi ve görgüsünü arttırdı; dönüşünde donanmada topçu öğretmeni oldu. Kırım Harbi sırasında (1853-1856) ordu ve donanmanın her türlü ihtiyacını temin ettiği gibi Sivastopol önlerinde gösterdiği başarı sebebiyle de Kırım im-

Ahmed Vesim Paşa'nın, 1305 (1888) yılında Kulekapısı (Galata) Mevlevîhanesi'nde devrin meşâihi ve ileri gelenlerinin katıldığı bir âyin-i şerîfi gösteren minyatür tekniginde yapılmış bir çalışması. Sağ altta ayakta duran Ahmed Vesim Paşa'dır.

Ahmed
Vesim
Paşa

tiyaz nişanı ile mükâfatlandırıldı. Ayrıca bu hizmetleri dolayısıyla kendisine müt-tefik İngiliz ve Fransız donanma kuman-danlıkları tarafından takdirname veril-di (1856). Ertesi yıl binbaşı oldu ve veli-aht Abdülaziz'e tahsis edilen Peyk-i Şevket vapurunun süvariliğine tayin edildi. 1859'da miralaylığa yükselterek sahil muayene memuriyetiyle görevlendiril-di. Bu sırada altı ay kadar Rus amira-li Pedakof ile Karadeniz limanlarını do-laşıp haritalarının yapılmasında onun-la birlikte çalıştı. Abdülaziz'in tahta çık-ması üzerine onun yaveri oldu (1861). Bir süre sonra Mekke Emîri Şerif Ab-dullah Paşa'ya nişan ve hediye götür-mek üzere Hicaz'a gönderildi. Bu ziya-reti esnasında Hac farızasını da yerine getirdiğinden Hacı Vesim Paşa diye de anılmıştır. Sultan Abdülaziz'in Mısır se-yahati sırasında da onun yaverliğini yap-tı (1863). 1865 yılı başlarında önce Mec-lis-i Bahri âzâlığına, ardından da reisli-ğine getirilerek vezir rütbesiyle kaptan-ı deryâliğe tayin edildi. Dört buçuk ay ka-dar süren bu görevinden Sadrazam Fu-ad Paşa'nın donanma masraflarını kıs-ma teklifine karşı çıktığı için azledildi. Bundan sonra Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye âzâlığı (1867), Bahriye Meclisi ikinci reisliği gibi görevlerde bulundu. Yine bu sırada ikinci defa kaptanpaşa-lığa getirildi. Donanma başkumandanı olarak katıldığı ve dokuz ay süren Girit ablukası esnasında âsilere ait bir vapu-run ele geçirilmesini temin ettiği için takdirname aldı. Tekrar tayin edildiği Meclis-i Vâlâ'nın Şûrâ-yı Devlet'e çevril-mesi üzerine (1 Nisan 1868) görevinden ayrılarak dokuz yıl kadar boşta kaldı. 1877-1878 Osmanlı-Rus harbi sırasın-da Tuna İdâre-i Nehriyye kumandanlığı-na getirildi. Bir müddet sonra Karade-niz Boğazı muhafızlığı ile Bahriye ku-mandanlığına, ilâveten liman muhafız-lığına tayin edildi. Bahriye Nezâreti'nin kurulmasından sonra 20 Haziran 1878'-

de Sultan Abdülhamid tarafından Bah-riye nâzırlığına getirildi. Padişahın do-nanmanın silâhsızlandırılması teklifini kabul etmediği için görevinden alınarak evinde ikamete mecbur edildi (1879).

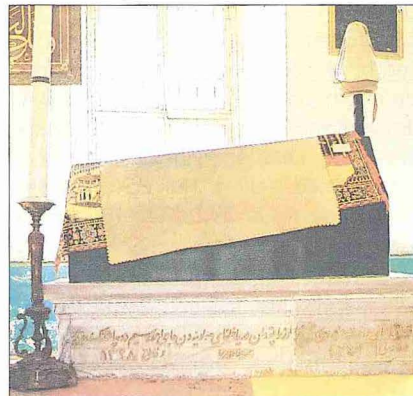
Aynı zamanda hattat olan Ahmed Ve-sim Paşa'nın on beş yıl kadar süren bu müddet zarfında sekiz mushaf yazdığı bilinmektedir. Mevlevî tarikatına men-sup olan Ahmed Vesim Paşa, 8 Rama-zan 1328'de (13 Eylül 1910) Üsküdar'daki yalısında vefat etti ve Üsküdar Mevlevîhanesi Türbesi'ne defnedildi.

Ahmed Vesim Paşa askerî ve idarî çeşitli çalışmaları, tok gözlülüğü ve açık sözlülüğü ile bilhassa Abdülaziz'in teveccüh ve itimadını kazanmıştır. En önem-li hizmeti, donanmanın güçlendirilme-sinde ilk zırhlı gemilerin sipariş edilme-sini temin etmesi ve Osmanlı donanma-sının onun zamanında dünyanın üçüncü büyük deniz kuvveti haline gelmesidir.

Hattatlığının yanı sıra resim ve müsi-ki ile de meşgul olan Ahmed Vesim Pa-şa devrindeki sanatkârlarla dostluklar kurmuştur. Süheyl Ünver, yazdığı mu-shafların tezhibini de Vesim Paşa'nın yaptığını, bugün Deniz Müzesi'nde bu-lunan Kur'ân-ı Kerîm'in rokoko tarzın-daki süslemelerinin ve Kâbe minyatür-lerinin ise yakın dostu ve Sultan Abdül-mecid'in başmüzehhibi Sâlih Efendi ta-rafından yapıldığını bildirmektedir. Yaz-dığı mushaflardan bir diğerini Eyüp Sul-tan Türbesi'ne hediye etmiş, bu mushaf daha sonraları Vakıflar Genel Müdürlü-ğü'ne intikal etmiştir.

Ahmed Vesim Paşa'nın kızının dama-dı Sabahattin Volkan'dan alınan belge

Ahmed Vesim Paşa'nın Üsküdar Mevlevîhanesi Türbe-si'ndeki sandukası

ve bilgilerden, yağlı ve sulu boya resim-leri yanında çakı ile oyarak baston, si-gara ağızlığı gibi eşyalar yaptığı öğre-nilmiştir. Eserlerinden bazı örnekler Sa-bahattin Volkan'ın koleksiyonunda bu-lunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Me'mûrîn, Ketebe ve Mûstahdemîn'in Tescil Olunan Tercüme-i Hallerinin Tahfîrine Mah-sûs Varakadır (Merhum S. Volkan'dan temin edilmiştir); *Cevdet, Tezâkir*, IV, 188; Mahmud Celâleddin Paşa, *Mir'ât-ı Hakikat* (nşr. İsmet Miroğlu), İstanbul 1983, III, 612; Lutfi, *Târih*, X, 102, 113, 115, 117, 129, 138-139; Ali Fuat Türk geldi, *Mesâil-i Mühimme-i Siyâsiyye* (nşr. Bekir Sıtkı Baykal), Ankara 1986, III, 164, 168; Ali İhsan Gencer, *Bahriyede Yapılan Islahat Hareketleri ve Bahriye Nezaretinin Kuruluşu*, İstanbul 1985, s. 323; Danişmend, *Kronoloji*, IV, 597; Gövsa, *Türk Meşhurları*, s. 397-398; TA, I, 273; İst.A, I, 487-488.

MUSTAFA UZUN

AHMED b. YAHYÂ b. MURTAZÂ

(bk. MEHDÎ-LİDİNİLLÂH,
Ahmed b. Yahyâ).

AHMED b. YAHYÂ es-SA'LEB

(bk. SA'LEB).

AHMED YESEVÎ

(أحمد يەسەوی)

Orta Asya Türkleri'nin dinî-tasavvufi hayatında geniş tesirler icra eden ve "pîr-i Türkistan" diye anılan mutasavvıf-şâir, Yeseviyye tarikatının kurucusu.

Ahmed Yesevî'nin tarihî şahsiyetine dair vesikalar azdır, mevcut olanlar da menkıbelerle karışmış haldedir. Bunlar-dan sağlam bir neticeye varmak oldukça güç, hatta bazı hususlarda imkân-sızdır. Buna rağmen "hikmet"lerinden, onunla ilgili tarihî kaynaklardan, menâ-kıbnâmelerden elde edilecek bilgiler ve çıkarılacak sonuçlar, menkıbevi de olsa, hayatı, şahsiyeti, eseri ve tesiri hakkın-da bir fikir vermektedir.

Batı Türkistan'daki Çimkent şehrinin doğusunda bulunan ve Tarım ırmağına dökülen Şâhyâr nehrinin küçük bir kolu olan Karasu üzerindeki Sayram kasaba-sında doğdu. İspîcâb (İsficâb) veya Ak-şehir adıyla da anılan Sayram kasabası eskiden beri önemli bir yerleşme mer-keziydi. Bazı kaynaklarda onun Yesi'de, bugünkü adıyla Türkistan'da doğduğu